

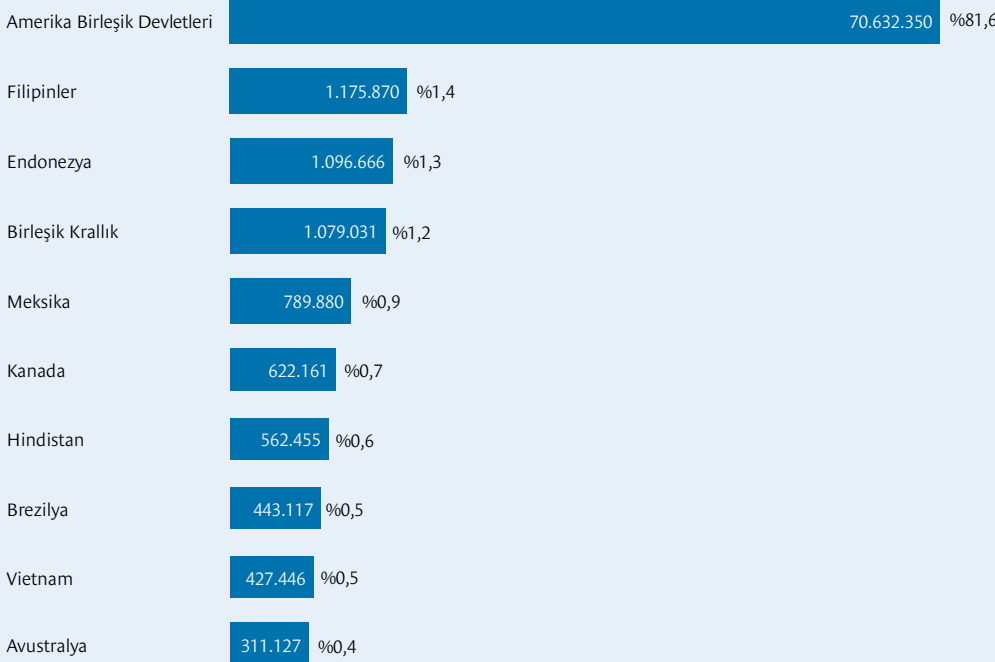
VERİ İHLALI

Dr. Turhan Dođan [*Başuzman Araştırmacı TÜBİTAK*]

SKANDALI

Mart ayında *The Guardian* ve *New York Times*'da yer alan haberlerle ve daha sonra gelişen olaylarla kullanıcılarının veri güvenliğini ihlal ettiği kanıtlanan Facebook'un, üyelerinin gizli kalması gereken bilgilerini başka mecraların kullanımına açarken duyarlı davranıp davranmadığı sorusu gündeme geldi.

Bu yazıda skandala dönüşen veri ihlali olayını, olayın teknik olarak nasıl gerçekleştiğini, böyle bir skandala rağmen neden Facebook'u bırakmadığımızı ve güvenlik için alabileceğimiz önlemleri ele alacağız.



Cambridge Analytica ile Bilgileri Paylaşıldığı Tahmin Edilen Facebook Kullanıcı Sayısı

Facebook ve Cambridge Analytica

17 Mart 2018'de *The New York Times* ve *The Observer of London* adlı gazeteler, Cambridge Analytica isimli bir şirketin Facebook kullanıcılarının kişisel bilgilerini toplayıp bir veri tabanı oluşturduğunu, Facebook'un ve Cambridge Analytica'nın kişisel verilerin paylaşımı ile ilgili kurallara aykırı hareket ettiğini haber yaptı. Dahası toplanan verilerin seçim ve referandum kampanyalarında reklam ve propaganda amacıyla kullanıldığı iddia edildi. Sonuç olarak Facebook, Cambridge Analytica'nın kendi platformunda reklam vermesini yasakladı. *The Guardian* ise Facebook'un bu veri ihlalinin iki yıldan beri bildiğini, ancak kullanıcılarını korumak için hiçbir şey yapmadığını bildirdi.

Facebook'un sorumlu olduğu bu veri ihlali haberlerinden sonra konuyla ilgili her gün yeni bir gelişme meydana geldi. Aslında veri ihlalleri 2014'te meydana gelmiş ve 2015'te *The Guardian* gazetesinde de yer almıştı. İddiaların tekrar gündeme gelmesi ve daha da üstüne gidilmesinde en önemli etmen bir İngiliz televizyon kanalının yayımladığı gizli kamera görüntülerinde Cambridge Analytica'nın yönetim kurulu başkanı Alexander Nix'in ifadeleriydi.

Daha sonra görevden alınan Nix bu görüntülerde ABD başkanı Trump'ın seçim kampanyasında etkin bir rol oynadıklarını itiraf ediyordu. Bunun üzerine Cambridge Analytica, milyonlarca Facebook kullanıcısının kişisel verilerini 2016 ABD başkanlık seçimlerini etkilemek için kullanmakla suçlandı. Her ne kadar Cambridge Analytica videodaki sözlerin çarpıtılmış olduğunu iddia etse de gizli kamera ile yapılan çekimlerde Nix, söz konusu verileri kullanarak seçimler sırasında dünya genelinde nasıl gizlice kampanya yürüttüklerini anlatıyordu. Daha da önemlisi

bu süreçte etik sınırları aştıklarını açıkça söylüyordu. Skandalın patlak verdiği ilk günlerde veri ihlalinin elli milyon Facebook kullanıcılarını etkilediği iddia edilirken, bu yazının hazırlandığı sırada Facebook yaklaşık 87 milyon kişiye ait verinin Cambridge Analytica adlı politik danışmanlık şirketi ile "uygunsuz olarak" paylaşmış olabileceğini açıkladı.

Veri İhlali Teknik Olarak Nasıl Gerçekleşti?

Veri ihlalinde sosyal medya devi Facebook'un ve siyasi danışmanlık firması Cambridge Analytica'nın isimleri geçiyor. Ancak milyonlarca Facebook profilinden ham verilerin nasıl toplandığı, nerede ihlal olduğu biraz karmaşık. Olayın teknik yönünü basitçe açıklamaya çalışacağız.

Facebook'ta bir hesap açtığınızda siz ve Facebook bir taraf iken diğer mecralar üçüncü taraf olur. Prensipinde bir Facebook kullanıcısının izin vermemesi durumunda üçüncü tarafların kullanıcı bilgilerini elde etmesi mümkün değildir. Ancak Facebook kullanıcıları Facebook

üyelik bilgileri ile bir uygulama yüklerken, bir ankete katılırken, bir siteye üye olurken onayladıkları sözleşmenin kapsamını ve erişimine izin verdikleri bilgileri detaylı olarak incelemeyen üçüncü taraflara farkında olmadan veya istemedikleri halde bilgilerini açabilir. Teknik olarak Facebook'ta uygulama programlama arayüzü (*application programming interface*, API) denen eklentileri kullanırken bilgilerimizi üçüncü tarafların kullanımına açmamız mümkün. API'ler bir uygulamanın bir yazılımın veri içeriklerine, işlevlerine erişebilmesi için oluşturulur. Örneğin üyelik gerektiren bir siteye, uygulamaya giriş yaparken kişisel bilgilerinizi yazmak, fotoğrafınızı yüklemek yerine bir bağlantıya tıklayarak Facebook bilgileriniz ile üye olup oturum açabilirsiniz. Bu işlem sırasında bu uygulama kişisel bilgileriniz ve fotoğraflarınızdan başka Facebook'ta paylaştığınız diğer bilgilere de erişmek isteyebilir. Bu noktada hangi kişisel verilerinizin kullanılmasına izin vereceğinizi tek tek gözden geçirmeden ilerlerseniz hakkınızdaki birçok detaylı bilgiyi üçüncü taraflara açmış olursunuz. En çok tartışma yaratan kısım ise arkadaş listenizdeki kişiler onay vermemiş olmasına rağmen sizin üçüncü taraflara verdiğiniz onay ile üçüncü tarafların sizin erişebildiğiniz arkadaşlarınızın paylaşımlarına, verilerine ulaşabiliyor olmasıdır. Yani aslında bir Facebook kullanıcısı uzun kullanıcı sözleşmelerinin bir yerindeki şartların farkında olmadan arkadaşlarının bilgilerini şirketlere verebiliyor. Bu skandalda da milyonlarca kişinin bilgileri bu şekilde ele geçirilmiş.

Bilişsel ve davranışsal sinirbilim alanında araştırmalar yapan Cambridge Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Aleksandr Kogan Facebook üzerinde bir anket yayınlamış. Bu ankete katılanlara 1 dolar ödeme yapılmış. Ancak ankete katılanlar farkında olmadan bütün arkadaşlarının bilgilerini Dr. Kogan'ın erişimine açmış. Ankete 320.000 kişinin katılmış olmasına rağmen, Facebook'un açıklamasına göre 87 milyon kişinin Facebook'taki tüm bilgileri ele geçirilmiş. Dr. Kogan bu bilgileri başka bir aracı şirketle ve bu aracı şirket de skandalın baş aktörlerinden Cambridge Analytica isimli şirketle paylaşmış. Ele geçirilen bu bilgilerle sosyal medya üzerinden siyasi propaganda yapıldığı ve reklam kampanyaları yürütüldüğü ise iddialar arasında. Yani bu olaylardan hiç haberi olmayan bir kişinin (sadece arkadaşı bu ankete katıldığı için ve bu yüzden verilerine erişim sağlandığı için) özel verileri, örneğin siyasi gö-

rüşleri üçüncü taraflara açılmış oluyor. Böyle bir durumda bir Facebook kullanıcısı arkadaşının katıldığı anket yüzünden verilerine erişildiğinden habersiz bir durumda karşısına çıkan, kendisini etkilemek için tasarlanmış siyasi propagandaya veya reklamlara maruz kalabiliyor. Bu teknik olarak gerçekten de mümkün görünüyor, çünkü birçok kişi yaşadığı yeri, yaşını, cinsiyetini, hatta dini ve siyasi görüşünü, etnik kökenini Facebook'ta paylaşıyor.

Facebook Dr. Kogan'ın bütün bu bilgileri bir anketle ele geçirmesinin kullanıcı sözleşmelerine uygun olduğunu, ancak üçüncü taraf olarak bu bilgileri dördüncü bir tarafla paylaşmasının ciddi bir ihlal olduğunu savunuyor. Yani Facebook'a göre sorun Kogan'ın bu verileri Cambridge Analytica ile paylaşmasında. Facebook bunun şirketin hizmet şartlarına aykırı olduğunu iddia ediyor. Bu kurallara göre, geliştiricilerin Facebook platformundan aldıkları verileri (anonim, toplu veya türetilmiş veriler dahil) herhangi bir reklam ağına, veri aracısına, başka reklamcılık veya madde çıkar hedefleyen hizmetlere aktarmasına izin verilmez.

Neden Facebook'tan Vazgeçilemiyor?



Bu gelişmelerden sonra Facebook'u terk etme hareketi başlatıldı. Açığa çıkan bu skandala kızan Facebook kullanıcıları sosyal medya platformlarında Facebook hesaplarının silinmesi için gruplar oluşturdu. Bazı kullanıcılar biraz daha fazla güvenlik önlemi alarak, Facebook'un da bu yönde adım atmasını talep ederek hesaplarını kullanmaya devam etmek istiyor, bazıları ise hesaplarını tamamen silme taraftarı. Ancak Facebook, kullanıcıların hesaplarını şimdilik kapasalar bile daha sonra tekrar açacağını düşünüyor. Peki neden Facebook'tan uzak kalamıyoruz?

Günümüzde artık sosyal medya platformları sosyalleşmek için en önemli ortamların başında geliyor. Son yıllarda internet kullanımı ile edindiğimiz yeni alışkanlıklarımız ve doğamızda olan sosyalleşme ihtiyacı Facebook platformunu kolay terk edemememizin başında gelen sebepler. Üstelik sosyal medya ile ilişkimizin simbiyotik olduğu bir gerçek. Yani insanlar tüketmekten duydukları tatminin ve hoşnutluğun devam etmesini istiyor. Sosyal medya, kullanıcıların istekleri doğrultusunda şekil alıyor ve bireysel ilgi alanlarımız doğrultusunda bize özel bir dünya yaratıyor.

Sonuç olarak sosyal platformlar bireyleri tatmin etmek için düzenlenmiş altyapıları oluşturuyor. Dahası sosyal medya platformlarının geliştirdiği veri analizi, algoritma ve yapay zekâ teknolojileri bu alanlarda önemli aşama kat edilmesini sağlıyor.

Sosyal medyanın önde gelen platformlarından Facebook, Twitter ve Google'da her şey kullanıcıların istekleri doğrultusunda gelişti. Bu platformları kullanırken hoşlandığımız konular daha fazla önümüze gelirken beğenmediğimiz, rahatsız olduğumuz içeriklere nadiren rastlıyoruz. İlğimiz doğrultusunda gelişen ve çoğalan içerikler ise sosyal platformlarda olduğumuz sürece bize memnuniyet vererek oralarda daha çok vakit geçirmemizi sağlıyor. İşte tüm bunlardan dolayı, tamamen bireyin ilgisine göre tasarlanmış bir dünyanın fişini çekmek kullanıcılar için zor hale geliyor. Yapılan çalışmalara göre Facebook'tan uzaklaşmamamızın altı sebebi var.

Onaylanma ve beğenilme hissi kişiye “doğru yolda” olduğu izlenimi veriyor ve kişisel tatmin duygusu oluşuyor. İnsanlar fark edilme arzusunun bir sonucu olarak yediklerini, içtiklerini veya gezdikleri yerleri göstererek arkadaş çevrelerinde ve takipçileri arasında “farklı” olmak istiyor. Gözetleme ve gözetlenme isteği kişileri Facebook'a bağımlı hale getiriyor. Kullanıcılar paylaştıkları şeylerle elde ettikleri tanınma ve sosyalleşme fırsatından vazgeçemiyor. Sosyal medya üzerinden daha geniş kitleye seslenme, insanların yazdıklarını okuması, sizi takip etmesi şüphesiz tatmin edici bir duygu. Facebook bazı algoritmalarla kullanıcıların istekleri ve beğenileri doğrultusunda ilginç bir dünya oluşturabiliyor ve bu sayede çoğu kullanıcı orada keyifle zaman geçirip kendilerini daha iyi hissedebiliyor.

Son günlerde Facebook'un 70 milyar dolar değer kaybettiği de haberler arasında yer alıyor. Facebook o kadar büyüdü ki 1 milyon kişi Facebook'u terk etse bile bu tüm kullanıcılarının ancak %0,05'ine yani on binde beşine denk gelecektir. On yıldır bütün anılarını, fotoğraflarını Facebook'ta paylaşan bir kullanıcı için de ayrılma kararını vermek kolay olmayacaktır. Dünyanın dört bir tarafındaki arkadaşlarla bağlantıyı koparmak, takip edilen grupları terk etmek kolay bir karar değil. Çünkü Facebook'un internet dünyasında bir pasaport gibi olduğunu düşünenler bile var. Facebook'ta devamı savunuların görüşü, platformdan ayrılmanın hem gelişmiş ülkelerde hem de özellikle gelişmekte olan piyasalarda birçok kişi için yerine konulamaya-

cak bir ayrıcalıktan vazgeçmek olacağı yönünde. Facebook bu piyasalarda iş için, ticaret için kullanılıyor. Birçok ülkede bu platform internetle eşanlı ve onu bırakmanın tek bilgi kaynağınızla aranızdaki bağı kesmek anlamına geleceği savunuluyor. Bu görüşleri savunanlar kullanıcı sayısında ufak bir azalma olacağını, ancak Facebook'un asıl zararı reklam verenlerin reklamlarını kesmesi durumunda göreceğini söylüyor. Bunun için de çok fazla sayıda kullanıcının Facebook'tan ayrılması gerekir. Yüzde ondan fazla kullanıcı bu platformu terk ederse zararın büyüyeceği ön görülüyor. Ayrıca dünya çapında büyük markaların Facebook'a reklam vermeme gibi bir karar almasının reklam veren şirketler arasında domino etkisi yarabileceği, bunun da Facebook'un gelirlerine büyük darbe vurabileceği düşünülüyor. Ancak bunlar şimdilik sadece birer olasılık.

Güvenli Kullanım İçin Öneriler

Yukarıda Facebook'un verilerimizi üçüncü tarafların kullanmasına nasıl izin verdiğini açıkladık. Öyleyse Facebook'u kullanmaya devam edeceğiz hesabımıza biraz çekidüzen vermemizde fayda olabilir. İlk yapacağımız iş daha önce bilgilerimize erişme izni verdiğimiz tüm uygulamaları gözden geçirmek olmalıdır. Aşağıdaki bağlantıyı açarak, verilerinize erişebilen Facebook uygulamalarının ve web sitelerinin listesine hemen ulaşabilirsiniz. Ayarlarınızı kolayca güncelleyebilir, kaldırmak istediğiniz bir uygulamayı veya internet sitesini seçerek bilgilerinize erişmelerini engelleyebilirsiniz.

https://www.facebook.com/settings?tab=applications#_=_

Bu arada Facebook “başkalarının kullandığı uygulamaları” kaldırdı. Yani başka kullanıcıların bilgilerinizi üçüncü taraflara verebileceği “başka kullanıcıların kullandığı uygulamalar” seçeneği aktif değil. Bilgilerin çoğu önemsiz olmasına rağmen, doğum tarihiniz, ilgi alanlarınız gibi kişisel verileri içerir. Eğer Facebook hesabınızı kalıcı olarak silmeye karar verdiyseniz tavsiyemiz önce verilerinizin yedeğini almanız. Bunun için Ayarlar'ın içindeki Genel Hesap Ayarları'nın altındaki “Facebook verilerinin kopyasını indir” seçeneğine, sonra da “arşivimi başlat” seçeneğine tıklayın. Bu işlem tamamlandıktan sonra şu linke erişerek hesabınızı kalıcı olarak silebilirsiniz:

https://www.facebook.com/help/delete_account

Paylaştığınız şeylerin (fotoğraflarınız, durum güncellemeleriniz vb.) ve yedek sistemlerde saklanan verilerin tamamının silinmesi, silme sürecinin başlamasından itibaren en fazla 90 gün sürebilir.

Benzer şekilde, aşağıdaki bağlantıyla Google için de kolayca gizlilik kontrolü yapılabilir:

<https://myaccount.google.com/privacycheckup>

Birçok şirket siz internette gezerken izleyici (*tracker*) kullanır. Bunlar siz web sitelerini gezerken arka planda çalışır ve gezdiğiniz siteleri izler. Böyle bir takibi önlemek için geliştirilmiş bir tarayıcı uzantısı (örneğin Privacy Badger <https://www.eff.org>) kullanmayı deneyebilirsiniz.

Ülkemizde yürürlükte olan kişisel verilerin korunması kanunu çerçevesinde, kişisel bilgilerinizin izniniz olmadan toplandığını düşündüğünüz durumlarda hukuki olarak hakkınızı arayabilirsiniz.

Yukarıda anlattığımız skandalı takip eden bir haftada çok sayıda Facebook kullanıcısı, platformun sunucularındaki kişisel verilerini bilgisayarlarına indirdi. Facebook uygulamasını Android tabanlı telefonlarda kullananlar ise indirdikleri dosyalarda yaptıkları telefon görüşmelerinin kayıtlarının (görüşülen numara, görüşme süresi ve tarihi gibi) ve SMS bilgilerinin dahi olduğunu gördü.

Facebook kişisel güvenlik için atacağı adımların başında “verilerinize ulaşın” adlı güncellemeyle kullanıcıların kendi veri depolarına rahatça ulaşabileceğini söylüyor. Kullanıcılar Facebook'ta depolanan tüm verilerini görebilecek ve bu verilerin hangisini tutup hangisini silmek istediğini seçebilecek. Beğeniler, paylaşım ve yorumlar tek tek kullanıcı tarafından Facebook veri tabanından temizlenebilecek.

Facebook Skandalı Türkiye'de Kaç Kişiyi Etkiledi?

Türkiye'deki aylık aktif kullanıcı sayısı 44 milyon kişi civarında olan Facebook, Türkiye'de söz konusu veri ihlali yol açan uygulamayı indirenlerin sayısının 223 olduğunu, ancak toplam 234.584 kullanıcının bu durumdan etkilendiğini açıkladı. Türkiye'nin skandaldan etkilenen kullanıcı sayısının en yüksek olduğu ilk 10 ülke arasında yer almadığı belirtildi.

Facebook Ceza Alabilir mi?

Facebook 2011'de Federal Ticaret Komisyonu ile imzaladığı bir mutabakatla, ihlal başına 40 bin dolar ödeme-yi kabul etmişti. Facebook'un kendi açıklamasına göre 87 milyon kişinin veri güvenliği ihlal edilmiş, yani Facebook trilyonlarca dolar ceza ödemek zorunda kalabilir. Facebook yine 2011'de imzaladığı rıza mutabakatı ile, güvenlik ayarları kapsamı dışında kişisel verilerini paylaşacağı kullanıcılarını önceden uyarmanın kendi hukuki sorumluluğu olduğunu kabul etmişti. Cambridge Analytica'nın kişisel bilgileri 2014'te ele geçirdiği düşünülürse, bu cezanın gündeme gelmesini savunanlar var. ABD'de bazı davalar açılmaya başlandı bile.

Facebook'un Attığı Adımlar

Facebook, skandalın ardından kullanıcıların kişisel verilerinin kötüye kullanılmasına sebep olan reklam uygulamalarını engellemek için bazı adımlar attı. “Ortak Kategorileri” isimli, veri sağlayıcı şirketlerin reklam verenler için hedef kitle belirlerken kullanıcı veri tabanına erişmesine izin veren reklam programını sona erdirdi. Facebook'un üçüncü taraflarla ticari amaçlı veri paylaşımını sınırlaması, gelecekte yeni skandallar ortaya çıkmasını önlemek için alınan bir tedbir olarak yorumlanıyor. Facebook tarafından yayımlanan duyuruda veri ihlallerini önlemek ve güvenliği artırmak için yapılan değişikliklerle API'lere önemli sınırlamalar getirildiği ve kullanıcıların kiminle ne paylaştığının daha denetlenebilir hale getirildiği belirtildi. Önümüzdeki günlerde daha fazla güncelleme yapılarak veri güvenliğinin artırılması bekleniyor. ■

Kaynaklar

<https://www.newscientist.com/article/2164337-fed-up-with-facebook-heres-how-to-fix-your-online-privacy/>

<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>

<https://www.theguardian.com/technology/2018/mar/17/facebook-cambridge-analytica-kogan-data-algorithm>

<https://qz.com/1236564/facebook-is-too-big-to-fail/>

<https://www.sciencealert.com/psychology-rewards-hard-to-delete-facebook-data-privacy>